

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на Валентина Иванова Георгиева „Съпоставителна характеристика на българската и английската военна терминология (в областта на операциите по поддържане на мира)“
от чл.-кор. проф. д.ф.н. Мария Ганчева Попова

Дисертационната разработка на г-жа Валентина Георгиева се отличава с актуалност, ярка приложност и максимализъм във всяко едно отношение.

Актуалността се дължи на факта, че в българското, а също така и в английското езикознание, отсъства изследване на термините в областта на операциите по поддържане на мира. Няма и съпоставително изследване за двата езика. Но не само това. Необходимостта да се установят сходствата и различията в семантиката, структурата и функционирането на българските и английските термини от областта има и друг вид актуалност, а именно – отношение към дейност, която е с общочовешка значимост. А всички усилия за нейното улеснение предизвикват дълбоко уважение.

Ярката приложност идва от възможността резултатите от изследването веднага и непосредствено да помогнат за отстраняване на терминологичните затруднения в теоретичните разработки по стандартизация на българската терминология, от тук и за хармонизиране на българското военно законодателство с установеното от страните членки на НАТО, а също така и за практическите дейности по превода и анализа на основни документи, доктрини и ръководства, свързани с тази, а и с други военни области.

Максимализмът се проявява както в количествен аспект (срв. напр. пълно изчерпване на източниците и свързаното с него събиране на термините, вкл. и названията, и номенклатурните знаци), така и в качествен аспект (срв. напр. задълбочен анализ на всеки отделен термин и на всеки от видовете системни групи; привеждане на данни не само от източниците, но и от анкетите със специалисти от областта).

За изпълнение на поставените цели и задачи са приложени най-подходящите подходи и методи:

- съпоставителен подход (синхронен);
- семасиологичен и ономасиологичен подход – за изследване на връзката между езиковата форма, и терминологичното значение; за изследване на терминологичната вариативност;
- метод на компонентния анализ;
- метод на падежната граматика;

- когнитивен метод – за класифициране на термините в специализирани тематични области;
- елементарни количествени методи;
- анкетен метод.

Приносите на авторката, особено конкретните, са многобройни и тук не е възможно да бъдат отбелязани. Затова ще се ограничи само с най-общите, някои от които са следните:

1. Предложената дисертация е първото българско, английско и съпоставително изследване на терминологията в областта Операции по опазване на мира.

2. Тя е принос за развитието на общата теория на терминологията, тъй като изведените общи характеристики и закономерности във формирането и функционирането на термините в дадената област позволяват да се решават въпроси за взаимодействието на лингвистични и извънлингвистични фактори.

3. Резултатите от изследването ще подпомогнат да се очертаят определени тенденции в българския книжовен език чрез:

- посочване на един от начините за неговото обогатяване;
- анализ на продуктивни семантични и словообразователни модели;
- посочване на пътищата и начините за различно структуриране на специалните знания в общия континуум от знания в двата съпоставяни езика.

4. Установен е съставът на терминологията в областта Операции по поддържане на мира за българския и английския език и е показана екстралингвистичната обусловеност за появата и развитието ѝ.

5. Доказано е, че днешната българска военна терминология, в частност терминологията на Операции по поддържане на мира се влияе от екстралингвистични фактори, като следва тенденциите за стандартизиране и унифициране при създаването и измененията на термините.

6. Въз основа на задълбочени и обстойни проучвания върху теориите за системността, както и върху термините в дадената област авторката изгражда понятийно-семантичната схема на системността им чрез намиране на субстрата и чрез организиране на взаимоотношенията между елементите на субстрата както на общо (холистично, т. е. между отделните термини, но всеки един взет като цяло), така и на аналитично (т. е. между елементите на всеки един отделен термин, които се свързват помежду си във верига) равнище. Така тя е установила видовете отношения между термините в границите и на вътрешната, и на външната системност:

- позиционни отношения – йерархични, съподчинени и опозитивни;

- класификационни отношения;
- импликационни отношения – партитивни и асоциативни.

Освен това е разгърната и схемата на външната системност, като са показани отношенията на дадената терминология както с другите клонове на военната терминология, така и с други терминологии чрез термините, които са мигрирали (транстерминологизация) в нея – политика, право, психология, мениджмънт, медицина, компютърни и информационни технологии, електроника, химия, биология, физика. А също така и с общоупотребимата лексика.

Този обстоен системен анализ ще бъде много полезен в дейностите върху тази терминология – стандартизация, хармонизация и нормализация, а също така при съпоставката между дефинициите (т. е. езиково отразените значения) в различните източници и респ. за избора или за създаването на нова, най-подходяща дефиниция.

7. Установена е структурата на външната системност при терминологията на дадената област, като в ядрото са поставени термините, характерни само за нея, в най-близката периферия – термините от няколко военни области, в по-външната част – от други области (напр. право, психология, физика и т. н.), а в най-външната част – думи от общоупотребимата лексика.

8. Установена и обстойно е описана лексикалносемантичната системност въз основа на семантичната и формалната вариантност на българските и английските термини. Особено важно за терминологичната практика е анализирането на полисемантичните, синонимните и антонимните термини, при които се установяват приликите и разликите в терминологиите на двата езика. Във връзка с ролята на екстралингвистичния фактор за терминологията авторката подчертава, че основната част от термините в анализираната област са моносемантични и еквивалентни благодарение на неговата намеса чрез налагане на стандартизация и унификация. Вниманието е насочено в най-голяма степен върху междуезиковата асиметрия, като се изтъкват причините за нейната поява. Анализирана е с цел да се посочат начините за отстраняването ѝ.

9. Чрез съпоставянето на терминологията в двата езика за дадената област се извеждат общите закономерности и частните тенденции във формирането на дадената терминосистема чрез анализ на начините за терминологична номинация: семантични, морфологични, формалносинтактични, графични, компресивни и заемане на термини.

10. Изследването на динамиката на терминосистемата в дадената област за българския и английския език ще послужи като база за прогнозиране на нейното развитие.

11. Установени са начините и средствата за образуването на термините в дадената област в двата езика и са предоставени статистически данни за тяхната честотата. По статистически начин авторката е доказала и основната тенденция в терминообразуването при българската военна терминология, която е интернационализация, особено засилена през последното десетилетие.

12. Въведено е понятието методическа релевантност на сходствата/различията при термините в родния и чуждия език и е представена неговата разгърната схема с подходящи примери. Ще бъде полезно за обучението във връзка с преодоляване на трудностите при различните типове на методическа релевантност.

13. Намерени са най-фреквентните термини от анализираната терминосистема в българския, в английския и при еквивалентните термини в двата езика.

14. Тази разработка може да служи като модел за съпоставителни изследвания върху терминологията и на други научни области. Използваната методика за анализ и междуезиково сравнение на термини от неродствени езици е подходяща за подобни съпоставителни изследвания на различни системи, за решаване на проблеми, свързани със заемането, калкирането и превода на термините, за национална стандартизация и междуезикова хармонизация на терминологията.

Заклучение. Като обща оценка на дисертационния труд на г-жа Валентина Георгиева трябва да се подчертае, че става въпрос за високостойностен труд, създаден върху основата на най-новите постижения в българското и световното терминознание, както и с отчитане на собствения опит от много успешната работата на авторката в изучаването и преподаването на английския език за специални цели. Това е разработка със солидна теоретико-методологическа обосновка, изпълнена върху подходящ емпиричен материал със задълбочен и многостранен анализ. Получените резултати и приноси са значими и полезни за лингвистичната, в частност терминологичната, теория и практика.

С пълна убеденост препоръчвам на Научното жури и на Научния съвет на ИБЕ да присъди образователната и научната степен „доктор“ на г-жа Валентина Иванова Георгиева.

15 юли 2014 г.

Рецензент: